

УДК
336.012.23:351.81
(477)

СЕЛІВЕРСТОВА Л.

Київський національний університет технологій та дизайну
ЗАРІЦЬКА В.

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСУВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СКЛАДНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Мета. *Входження України в Болонський процес, інтеграція сфери освіти у світовий навчальний простір, реалізація концепції реформування фінансової системи вищих навчальних закладів потребують відповідних наукових розробок зі створення систем комплексного управління фінансовими ресурсами ВНЗ як складової частини системи вищої освіти держави та відповідних механізмів їх реалізації. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних та прикладних засад управління фінансовими ресурсами в системі вищої освіти України та розробці на цій основі заходів оптимального розподілу фінансових ресурсів ВНЗ у складних соціально-економічних умовах.*

Методика. *Теоретичною і методологічною основою роботи слугували наукові дослідження, викладені у працях українських і зарубіжних дослідників з теорії управління, економіки знань, людського капіталу, концепції університету XXI ст. Емпіричною і фактологічною основою дослідження слугували наукові і методичні джерела з проблем фінансування вищої освіти, статистичні та методичні матеріали Міністерства освіти і науки України, статистичні матеріали Держкомстату України.*

Результати. *У ході дослідження виявлено можливі заходи реформування фінансової системи вищої школи в у складних соціально-економічних умовах України, структуризації фінансових потоків ВНЗ, оцінці фінансової участі кожного з джерел надходжень в економічній системі закладу, оптимізації розподілу та ефективності використання фінансових ресурсів.*

Наукова новизна. *Обґрунтовані теоретичні та прикладні засади управління фінансовими ресурсами у системі вищої освіти України та розроблено заходи оптимального фінансування вищих освітніх закладів, що впливають на ефективність функціонування галузі у складних соціально-економічних умовах.*

Практична значимість. *Полягає у розробці заходів до оптимального розподілу фінансових ресурсів системи вищої освіти, що особливо актуально в умовах їх дефіциту.*

Ключові слова: *вища освіта, фінансування, бюджет, вищі навчальні заклади (ВНЗ), альтернативні джерела фінансування.*

Сучасний розвиток соціально-економічних та трансформаційних процесів в Україні та світі спричинив кардинальні перетворення у сфері освіти і науки. Значних змін зазнає фінансова система вищих навчальних закладів. Нерівномірність надходження коштів, збільшення рівня інфляції, зміна форм і методів роботи вищих навчальних закладів вносять у фінансову систему певну нерівноваженість. Тому особливої

актуальності набуває сучасний стан фінансування вищих освітніх установ у трансформаційній економіці України та його наслідки.

Неготовність країни у складних політико-економічних умовах оперативного реформувати економіку зі збереженням можливості підтримати соціальні програми доволі недобре відобразилася на освітніх і наукових установах. Вища школа самотужки почала вибиратись з кризового провалля, виживаючи завдяки наданню платних послуг. Виникла ситуація по єднанню різних джерел фінансування, вміле і обґрунтоване регулювання якими повинно би забезпечувати повноцінне функціонування закладу в цілому.

Проблемами фінансового забезпечення сфери освіти присвячено велика кількість наукових досліджень і дискусій науковців, політичних та громадських діячів. Серед зарубіжних авторів цю проблему досліджували Е. Аткинсон, О. Балашова, М. Вудхолл, Є. Жильців, А. Зорін, С. Маркарянц, Дж. Стігліц, Л. Якобсон, та ін. Серед вітчизняних авторів найбільшої уваги заслуговують праці В. Андрієнка, В. Андрущенко, Т. Боголіба В. Журавського, В. Кременя, Ю. Лисенка, В. Ніколаєва, С. Ніколаєнка, М. Степка, С. Єрохіна, та ін. Проте питання комплексного системного управління фінансовими ресурсами вищих навчальних закладів, що передбачає взаємозв'язок сфери вищої освіти, науки та економіки, розкрито недостатньо.

У зв'язку з цим, метою дослідження є розробка теоретичних та прикладних засад управління фінансовими ресурсами в системі вищої освіти України в умовах трансформації економіки України.

Сучасні процеси, які відбуваються у вищій освіті: оновлення її змісту, використання сучасних інформаційних технологій, інтеграція до світових стандартів освіти створюють нову освітню ситуацію. Важливою її особливістю є те, що повна реалізація потенціалу, який має вища освіта, дає підстави формувати еліту суспільства, здатну подолати кризові явища та забезпечити розвиток усіх сфер суспільного життя.

В умовах бурхливої структурної перебудови вищих навчальних закладів на нові напрями підготовки фахівців дещо відстає процес науково-методичного, технологічного забезпечення цих змін. Ця негативна тенденція зумовлена комплексом причин. Передусім погіршенням фінансового становища вищих навчальних закладів, які нездатні без допомоги держави підтримувати та розвивати матеріальну базу навчально-виховного процесу, поповнювати бібліотеки сучасною літературою, лабораторії необхідним обладнанням. Ситуація ускладнюється відсутністю сучасних навчальних посібників, постійним зростанням навчального навантаження викладачів. Всі ці чинники не можуть не впливати на якість підготовки фахівців [1]. Такий стан

обмеженості фінансування змушує вищі навчальні заклади шукати власні шляхи покращення свого фінансового становища.

У таблиці 1 представлено динаміку фінансування освіти наукової сфери у розрізі розпорядників бюджетних коштів у 2013 році.

Таблиця 1

Обсяги бюджетного фінансування наукової сфери у розрізі розпорядників бюджетних коштів 2013 р. [6]

Назва розпорядника	Загальний обсяг фінансування		у тому числі:	
	Усього, млн. грн.	% у загальному обсязі	за загальним фондом, млн. грн.	за спеціальним фондом, млн. грн.
НАН	3260,49	54,69	2611,97	648,52
НААН	681,41	11,43	454,15	227,26
МОН	658,42	11,04	438,39	220,03
НАМН	288,93	4,85	235,75	53,18
Держінфор мнауки	225,57	3,78	222,15	3,42

Загальні видатки державного бюджету України у 2013 р., спрямовані на фінансування наукової сфери за 56 бюджетними програмами 30 головних розпорядників бюджетних коштів – замовників наукових робіт, становили: за планом – 6250,52 млн. грн., у т.ч. 4755,51 млн. грн. або 76,1% за рахунок загального фонду; 1495,01 млн. грн. або 23,9% – спеціального фонду; профінансовано – 5962,16 млн. грн., з них із загального фонду – 4633,53 млн. грн. (97,4% від запланованого обсягу), спеціального – 1328,63 млн. грн. (88,9%) [7].

Аналіз розподілу загального обсягу фінансування наукової сфери за розпорядниками бюджетних коштів свідчить, що найбільші обсяги видатків на фінансування наукової сфери мали п'ять розпорядників бюджетних коштів – усього на них припало понад 85% видатків (5114,82 млн. грн.) Видатки на науку за рахунок загального фонду у розрізі бюджетних програм розподілені таким чином:

– 54,24 % коштів витрачено на проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових і науково-технічних розробок, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням, підготовку наукових кадрів, фінансову підтримку розвитку наукової інфраструктури та наукових об'єктів, що становлять національне надбання, забезпечення діяльності наукових бібліотек, НАН: 6541030 – 2513,36 млн. грн.;

– 9,31 % – на фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері агропромислового комплексу, підготовку наукових кадрів, фінансову підтримку технічного забезпечення наукових установ, розвитку наукової інфраструктури та об'єктів, що становлять національне надбання, НААН: 6591060 – 431,38 млн. грн.;

– 7,48 % – на дослідження, наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами та державним замовленням, виконання міжнародних наукових та науково-технічних програм і проектів вищими навчальними закладами та науковими установами, підготовку наукових кадрів, фінансову підтримку наукової інфраструктури та наукових об'єктів, що становлять національне надбання, МОН: 2201040 – 346,78 млн. грн.;

– 4,84 % – на фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері профілактики і лікування хвороб людини, підготовку наукових кадрів, фінансову підтримку розвитку наукової інфраструктури та об'єктів, що становлять національне надбання, НАМН: 6561040 – 224,22 млн. грн.;

– 2,05% – на дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами та державним замовленням Держінформнауки: 2209070 – 95,18 млн. грн.

Таким чином, близько 78% видатків на науку за рахунок загального фонду витрачено в рамках 5 бюджетних програм (у 2012 р. – 73,1%).

Розглянемо динаміку фінансування сфери вищої освіти на рисунку 1.

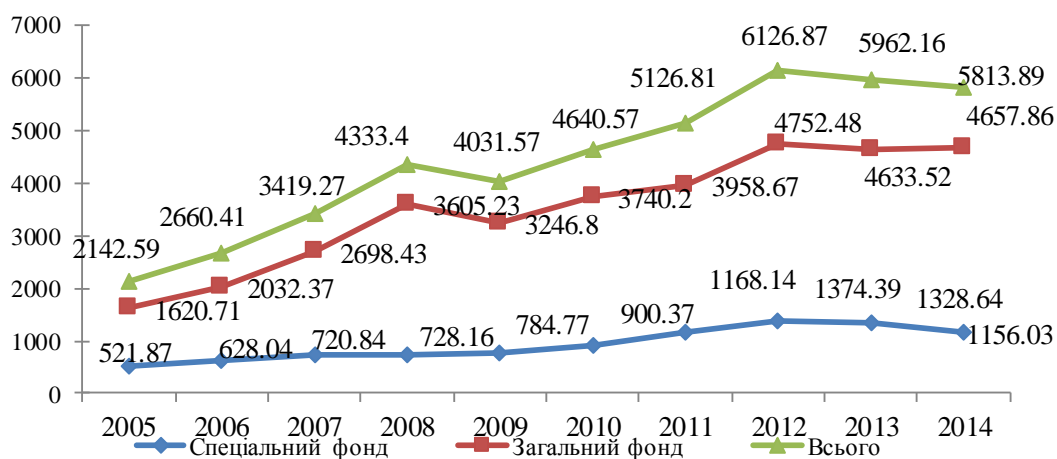

Рис. 1 Динаміка фінансування вищої освіти, (млн. грн.) [6]

Аналіз динаміки фінансування сфери вищої освіти свідчить про зниження у 2013 р. обсягів фінансування науки (у поточних цінах) як за загальним фондом державного бюджету (на 2,5% порівняно з 2012 р.), так і за спеціальним фондом (на 3,3%). Загальний обсяг фінансування зменшився на 2,7%. Це пов'язано зі складними соціально-економічними умовами в Україні. В перехідному періоді відбувається суттєва втрата чітких орієнтирів суспільної значимості системи знань, а звідси й доцільності збільшення фінансування системи вищої освіти. Основним джерелом фінансування діяльності державних ВНЗ є кошти загального фонду бюджету, що спрямовуються на підготовку фахівців у межах державного замовлення та проведення науково-дослідних робіт. Крім того, вони створюють спеціальний фонд, який формується за рахунок коштів, одержаних за підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації фахівців, надання додаткових освітніх послуг за договорами з юридичними й фізичними особами; доходи від здачі в оренду приміщень, обладнання; безоплатні та благодійні внески юридичних і фізичних осіб; надходження за виконання наукових робіт за договорами з підприємствами, установами, організаціями й фізичними особами; інші доходи згідно з чинним законодавством.

Стримуючим чинником розвитку вищої школи, є відсутність належного фінансування матеріально-технічної бази (рис.2).

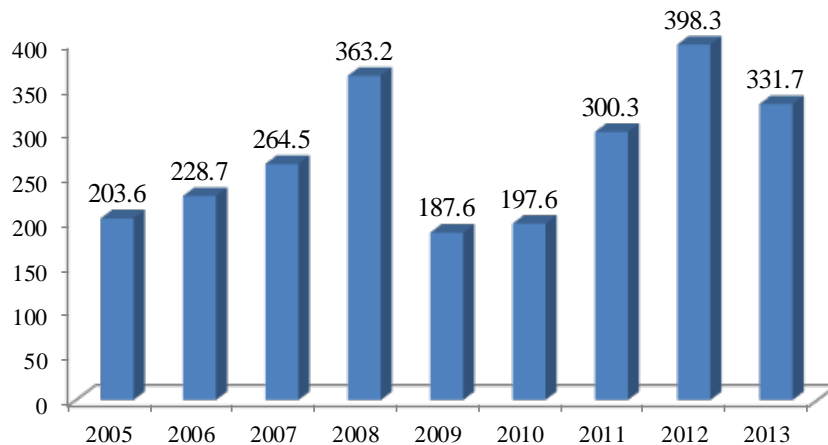

Рис.2 Динаміка фінансування напрямку «Фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та оновлення матеріально-технічної бази», млн. грн. [6]

На напрям «Фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та оновлення матеріально-технічної бази» у 2013 р. за 19 розпорядниками бюджетних коштів виділено 331,7 млн. грн., з них із загального фонду – 223,9 млн. грн., спеціального – 107,8 млн. грн. Обсяг фінансування у 2013 р. зменшився на 16,7% порівняно з 2012 р.

На фінансування МОН із загального фонду державного бюджету виділено – майже 45% (144,6 млн. грн.), але порівняно з 2012 р. обсяг фінансування зменшився на 17,1% [7].

Розподіл бюджетних видатків за напрямом «Фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та оновлення матеріально-технічної бази» за під напрямками свідчить, що частка фінансування за напрямом «Розвиток інфраструктури» у 2013 р. становила 54,0% проти 68,1% у 2012 р., за напрямом «Технічне забезпечення наукової бази та придбання обладнання» відповідно 22,2% та 11,9% (рис.3), але як відомо модернізація матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів, оновлення змісту вищої освіти, інфраструктури, є одним з головних чинників підвищення рівня освіти.

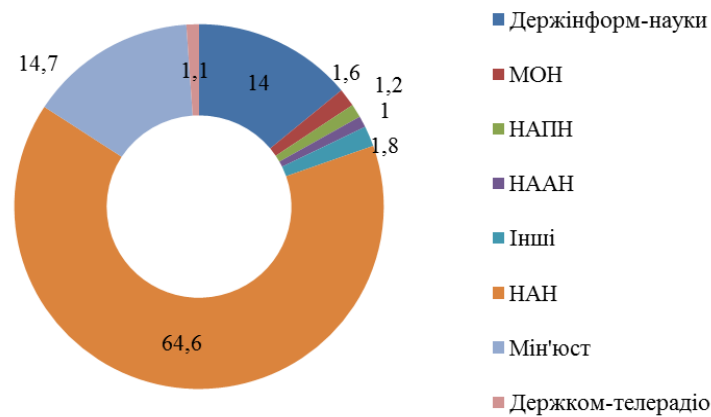

Рис.3 Розподіл бюджетних видатків за напрямом «Фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та оновлення матеріально-технічної бази» у 2013 р. за розпорядниками, (%) [6]

Політика держави в плані фінансування вищих навчальних закладів повинна проводитись з врахуванням пріоритетності напрямів підготовки спеціалістів, рейтингових показників, та інших факторів, які характеризують конкретний вищий навчальний заклад, ставлячи у фокус уваги кінцевий результат діяльності ВНЗ – якісну підготовку спеціалістів, а для цього необхідно розвивати інфраструктуру, проводити конференції та олімпіади, випускати статті та монографії тощо [4]. Теоретичними засадами управління фінансовими ресурсами вищої школи є існуючі теорії фінансів і менеджменту. Вони передбачають використання фінансових методів для досягнення поставлених цілей. У свою чергу фінансові методи є структурним елементом фінансового механізму, до складу якого також входять фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення [9]. Важливим при цьому є та фінансова політика, яку проводить держава на конкретному історичному етапі розвитку, що визначає

ступінь використання наявних теоретичних основ фінансового менеджменту в управлінні фінансовими ресурсами навчальних закладів.

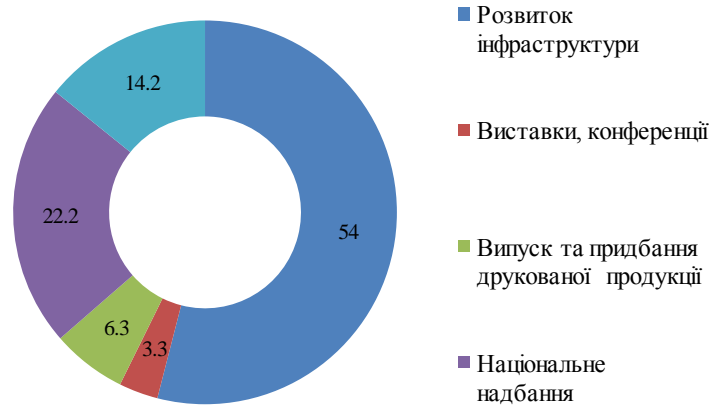

Рис. 4 Розподіл обсягу фінансування напряму «Фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та оновлення матеріально-технічної бази» за піднапрямами, (%) [6]

Обсяг фінансування піднапряму «Технічне забезпечення наукової бази та придбання обладнання» із загального фонду державного бюджету становив 49,8 млн. грн. (22,2% за 3 розпорядниками і 3 бюджетними програмами), з них НАН отримала 93,1%, Держкомтелерадіо – 4,9%, Держінформнауки – 2%. Найменш профінансованими із загального фонду державного бюджету піднапрямами є «Виставки, конференції» – 7,3 млн. грн. (3,3% за 8 розпорядниками і 12 бюджетними програмами) і «Випуск та придбання друкованої продукції» – 14,2 млн. грн. (6,3% за 6 розпорядниками і 7 бюджетними програмами).

Фінансове забезпечення системи вищої освіти явно не відповідає сучасним вимогам. Визначаючи нові принципи фінансування вищої освіти, потрібно виходити з того, що схема фінансування розглядається як механізм виявлення та оптимального задоволення потреб кожного із споживачів освітніх послуг та їх результату – підготовленого фахівця. На сучасному етапі розвитку економіки фінансування системи вищої освіти повинно забезпечити її відповідність поточним та перспективним потребам особистості, підприємства, держави і суспільства [5].

Бюджетні витрати на освіту становлять: у США - 7,6 % ВВП, Німеччині - 4,1 %, Франції- 5,7 %. В Україні ж у 2014 році бюджетне фінансування освіти складало лише 2,07 % до ВВП, що не відповідає не лише нормативним вимогам ЮНЕСКО (рекомендований обсяг державних витрат на освіту повинен становити щонайменше 6 % ВВП), а й підвищеним вимогам, які необхідно виконувати в перехідних

економіках. Крім того, слід враховувати, що абсолютний вираз, грошова маса ВВП України значно менша від аналогічного показника промислово розвинутих країн. Тому в Україні порівняно із ними на розвиток вищої школи відводиться зовсім мало коштів [7].

Бюджетне фінансування вищої освіти поступово переорієнтовується на споживачів освітніх послуг - студентів, на відміну від практики фінансування постачальників освітніх послуг - вищих навчальних закладів. Держава намагається зменшити дію адміністративних методів регулювання вищої освіти та істотно розширити поле економічних відносин у цій сфері.

Вибудовуючи механізм державного регулювання освіти, слід виходити з того, що ринкова економіка – це економіка, в якій поступ забезпечується не шляхом примусу чи директивних заходів, а через систему стимулів її суб'єктів. Саме стимули (і мотиви) є основним спонукальним чинником економічної і суспільної активності ВНЗ.

У системі вищої освіти такими стимулами можуть бути:

- для ВНЗ – додаткове фінансування, покращення власного іміджу (репутації) і престижності диплому, залучення найбільш здібних студентів і висококваліфікованих працівників, підвищення свого конкурентного становища на ринку освітніх послуг;

- для роботодавців – залучення висококваліфікованих, креативних, ініціативних працівників, здатних працювати в сучасних динамічних умовах на випередження змін і забезпечувати конкурентоздатність підприємств;

- для студентів – оволодіти знаннями і практичними навичками, достатніми для того, щоб знайти достойну роботу і бути конкурентоздатними на ринку праці.

Держава на основі системного моніторингу діяльності ВНЗ повинна виявляти й інтегрувати ці стимулюючі чинники, вживати заходів для їх підсилення і реалізації з тим, щоб забезпечити високу якість освітніх послуг у відповідності з європейськими стандартами.

Впровадження в діяльність вищих навчальних закладів ринкових методів господарювання веде до зрощення ринкових відносин і соціальних гарантій та спричиняє потребу у виробленні нової моделі фінансування сфери вищої освіти, яка б базувалась на принципі багатоканальності і водночас забезпечувала б доступність вищої освіти.

Система освіти має бути орієнтована не тільки на замовлення з боку держави, але й на постійно зростаючі суспільні потреби, на певні інтереси особистостей, сімей, підприємств, місцевих громад. Саме орієнтація на реальні потреби конкретних груп споживачів освітніх послуг може створити основу для залучення додаткових матеріально-

технічних і фінансових ресурсів у систему освіти. Проте нарощування доходів не повинно бути самоціллю для ВНЗ, а має розглядатись як інструмент підвищення його конкурентоздатності, якості освітніх послуг і ефективності системи освіти в цілому. Адже не можна не зважати на те, що сьогодні саме економічні фактори все більше впливають на якість освіти, адже достатнє фінансування дозволяє ВНЗ залучати висококваліфікованих викладачів, оновлювати бібліотечний фонд, інформаційно-технічну базу, покращувати побут студентів.

Заходи фінансування вищих освітніх закладів запропоновані на (рис.5).

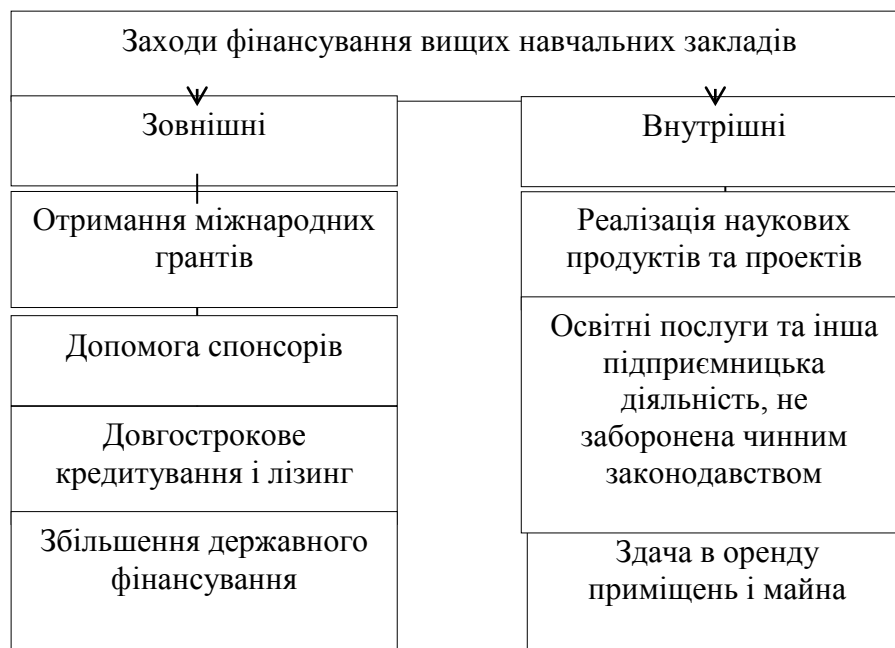

Рис. 5 Заходи фінансування вищих освітніх закладів

Отже, в ринкових умовах функція фінансового забезпечення вищої освіти зазнає змін, відбувається диверсифікація джерел її фінансування, спостерігається зменшення державної частки в загальному обсязі фінансових ресурсів для потреб освіти з одночасним зростанням участі приватних джерел ресурсів. Водночас це потребує посилення і ускладнення регулюючої функції держави, зокрема в частині створення ВНЗ позабюджетних фондів, їх розподілу і використання.

Законодавчо закріплена можливість державних і недержавних ВНЗ диверсифікувати свою діяльність і, відповідно, джерела надходження коштів, може стати фактором активізації ВНЗ підприємницької функції. Проте роль держави не повинна зводитись лише до правового дозволу залучення різномітних джерел до освітньої діяльності. Необхідна активна стимулююча державна політика щодо залучення коштів юридичних і фізичних осіб.

Висновки. Зміна парадигми освіти, вплив зовнішніх і внутрішніх процесів, що відбуваються в суспільстві і системі вищої освіти, привели до необхідності розробки заходів додаткового фінансування системи вищої освіти. Основою для проведення сучасних реформ є положення: нової філософії національної освіти, національної доктрини розвитку вищої освіти, державної програми розвитку вищої освіти, законодавчої і нормативної бази реформування вищої освіти. Технологія реформування системи вищої освіти України повинна базуватись на: наукових засадах реформування галузі; всебічному системному аналізі вищої освіти; формуванні місця й ролі, що приділяються вищій освіті в розвитку суспільства; визначенні основних принципів інтеграції системи вищої освіти України в міжнародну систему вищої освіти.

За останнє десятиріччя суттєво змінилося середовище, в якому функціонує система вищої освіти, зумовлене зміною політичного ладу, економічного устрою, спадом виробництва, розшаруванням суспільства, переходом від планової до ринкової економіки, що в свою чергу спричинило різкий спад ресурсних можливостей держави по підтримці системи вищої освіти.

Входження України в європейський освітній простір ставить перед системою вищої школи вимоги стосовно якості освітніх послуг, інноваційної діяльності закладів вищої освіти, задоволення яких потребує реорганізації галузі з метою забезпечення передумов для досягнення високих показників діяльності.

З переходом до ринкових відносин в економіці і оновленням ставлення держави до системи вищої школи відповідно змінилося фінансове забезпечення галузі та його структура. В умовах розвинутого ринку об'єктом досліджень стають відносини товарного обміну на ринку освіти. Тому загальні методичні підходи до визначення ринку правомірно застосовувати і до категорії ринку освіти. Водночас оправданим є використання у вищій школі моделі змішаної ринкової економіки з різноманітністю суб'єктів і форм господарювання. Неefективність ринкового механізму в сфері створення змішаних суспільних благ повинна компенсуватись відповідними заходами державного регулювання: бюджетно-фінансовими, кредитно-грошовими та адміністративно-правовими.

Проблемність наявної сьогодні ситуації полягає у відсутності цілісної, науково - обґрунтованої програми фінансового забезпечення галузі, в якій мали б місце стратегічне бачення розвитку країни в контексті глобалізації та інформатизації суспільства, соціальна захищеність та інші важливі аспекти державної ваги.

Вивчення зарубіжного досвіду фінансового забезпечення вищої школи дозволяє зробити висновок, що раціональне використання фінансового забезпечення галузі повинно базуватись на науковому обґрунтуванні особливостей вітчизняної системи вищої школи з використанням кращих традицій і досвіду зарубіжних країн, враховуючи інтеграційні процеси, тенденції глобалізації, розвиток економіки знань.

Список використаних джерел

1. Александров В. Освітня послуга: суть та моделі якості / Вадим Александров // Освіта і управління. – 2006. – Т.9. №1. – С. 156–164.
2. Астахова К. Сучасний стан та тенденції розвитку приватної освіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.Visnyk.iatr.org.ua>.
3. Балыхин Г. Привлечение внебюджетных средств образовательными учреждениями (факторы и методы планирования) / Г. Балыхин // Российский экономический журнал. – 2003. – №2. – С. 74–83.
4. Боголіб Т.М. Удосконалення фінансового забезпечення розвитку вищої освіти / Боголіб Т.М. // Фінанси України. – 2005. – №2. – С. 106–113.
5. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dvgu.ru/umu/didjest/distedu/uear1999/XXIcentu.htm>
6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на поч. 2013/14 н.р. Статистичний бюлетень. / Державний комітет статистики України – К., 2014.– с.197.
7. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на поч. 2012/13 н.р. Статистичний бюлетень. / Державний комітет статистики України – К., 2013. – с.41.
8. Пасінович І.І. Державне регулювання вищої школи в умовах активізації ринкових процесів/ Пасінович І.І. // Зб. наук. праць. ІРД НАН України.– Львів, 2013. – Вип. 4 (66). – С. 513- 521.
9. Сафонова В. Вища освіта в Україні: необхідність наукового передбачення основних напрямів її розвитку / Віра Сафонова // Вища освіта України. – 2013. – №2. – С.41–45.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ФИНАНСИРОВАНИЯ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В СЛОЖНЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

СЕЛИВЕРСТОВА Л.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

ЗАРИЦКАЯ В.

Днепропетровский национальный университет имени О.Гончара

Современное развитие социально-экономических и трансформационных процессов в Украине и мире повлекло кардинальные изменения в сфере образования и науки. Значительные изменения испытывает финансовая система высших учебных заведений. В исследовании обоснованы теоретические и прикладные принципы управления финансовыми ресурсами в системе высшего образования Украины и разработаны мероприятия оптимального финансирования высших образовательных заведений, которые влияют на эффективность функционирования отрасли в сложных социально-экономических условиях.

Ключевые слова: *высшее образование, финансирование, бюджет, высшие учебные заведения (ВУЗ), альтернативные источники финансирования.*

THE CURRENT STATE OF FUNDING HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN DIFFICULT SOCIAL AND ECONOMIC CONDITIONS

SELIVERSTOVA L.

Kiev National University of Technology and Design

ZARITSKA V.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National Universiti

Modern development of social and economic transformation processes in Ukraine and the world have caused dramatic changes in the field of education and science. Significant changes in the financial system is undergoing higher education institutions. The study proved the theoretical and applied principles of financial management in the system of higher education in Ukraine and developed measures of optimal funding of higher education institutions that affect the performance of the industry in difficult social and economic conditions.

Keywords: *higher education, funding, budget, higher education institutions, alternative sources of funding.*